AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2026 / 104 • Ekim 2026

ULUSLARARASI KURALLARA DAYALI DÜZENİN DAĞILDIĞI ORTAMDA AB'NİN BALKANLARDAKİ PARÇALAMA STRATEJİSİNİN BAŞARISIZLIĞI

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Bu yazı AVİM tarafından ilk olarak 21 Eylül 2026'da yayınlanmış İngilizce bir makalenin betimleyici Türkçe çevirisidir.

Batı Balkanlar Terminolojisinin Oluşturulması ve Geliştirilmesi

Batı Balkanlar siyasi kavramı ilk olarak Aralık 1998'de Avrupa Birliği Konseyi'nin Avusturya Başkanlığı döneminde gerçekleşen Viyana Avrupa Konseyi'nde resmen ortaya atılmış, kurumsallaştırılmış ve AB terminolojisine dahil edilmiştir.[1] Toplantıların başkanlığını yapan Avusturya, bunu resmi olarak yazılı hale getiren Başkanlık Sonuçlarının taslağını hazırlamıştır. Bu kavram, Yugoslavya'nın çöküşünden sonra ortaya çıkan ülkelerin yanı sıra Arnavutlukun da dahil olduğu Güneydoğu Avrupa ülkeleriyle ilişkileri yönetmek amacıyla 1999-2000 yıllarında İstikrar ve Ortaklık Süreci (SAP) aracılığıyla kurumsallaştırılmıştır. AB, belirli çatışma sonrası ülkeleri (Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Karadağ, Kuzey Makedonya ve Sırbistan) ayrı bir kategoriye alarak, tam bütünleşmeye yönelik hızlandırılmış yollara dahil edilen Bulgaristan ve Romanya gibi diğer Balkan komşularından ayırmıştır. Bu kavramın ilk kez ortaya atılmasından bu yana neredeyse otuz yıl geçti. Bu süre zarfında kavram evrim geçirmiş ve ne yazık ki olumsuz bir çağrışım taşıyan "Balkanlaştırma" ile eşanlamlı hale gelmiştir. Bu aşamada, sözkonusu kavramın bir dahil etme aracı olmaktan ziyade dışlama aracı haline geldiğini vurgulamak önem taşımaktadır.

Avrupa Komisyonu'nun 30 Eylül'de kapsamlı bir AB genişleme belgesi yayınlaması bekleniyor. Bu belge, Ekim ayındaki Avrupa Konseyi toplantısında yapılacak görüşmelerin temelini oluşturacaktır. Söz konusu belge, muhtemelen, Karadağın ve Arnavutluk'un müzakerelerini yakında sonuçlandırabileceğini teyit edecektir. Bu bağlamda, belgenin, bu beklentiyi henüz paylaşmayan bölgedeki diğer ülkelerin AB'ye katılım süreçlerini nasıl ilerletebileceklerine dair bilgiler sunması gerektiği de belirtilmektedir. Dahası, müzakreleri tamamlaması beklenen yukarıda değinilen iki ülkenin de çözülmesi gereken önemli ikili sorunlarla karşı karşıya olduğu veya anlaşmaya varmaları gereken zorlu komşuları olduğu gerçeğine dikkat çekilmektedir.[2]

AB'nin Türkiye'yi Balkanlarda "Ötekileştirmesi" ve Kasıtlı "Dışlaması"

AVİM yıllardır "Batı Balkanlar" terminolojisinin tarihsel olarak birbirine bağlı bir bölgede yapay jeopolitik ayrım çizgileri yarattığını ve Balkanların bütünlüğünü bozduğu görüşünü savunmaktadır.[3] Türkiye coğrafi, tarihsel, sosyal ve ekonomik olarak Balkanlara bağlı olmasına ve 1999'dan beri resmi olarak aday ülke olmasına rağmen, "Batı Balkanlar" çerçevesi Türkiye'yi dışlamakla kalmamış, aynı zamanda Balkan kimliğine de hiçbir atıfta bulunmamıştır. AB, Türkiye sınırında duran bir genişleme dosyası tasarlayarak, Türkiye'yi tamamen ayrı bir ikili yola siyasi olarak hapsetmiş ve Güneydoğu Avrupa'nın bölgesel bütünleşme mimarisinden ayırmıştır. Ne yazık ki, AB ile ilgili düşünce kuruluşlarının bazı çalışmalarında bile Türkiye, "Batı Balkanlar" olarak adlandırılan bölgede "hasım ülke" olarak nitelendirimektedir.[4]

AB'nin katılım süreçlerindeki tutarsız çifte standartları, yalnızca güvenilirliğini ve itibarını zedelemekle kalmamış, aynı zamanda gerçek gücünün sınırlarını da ortaya koymuştur.

Bir zamanlar yasal ve yapısal ilkelere dayanan Avrupa Birliği'nin genişleme politikası, giderek siyasi pragmatizme ve stratejik manevralara doğru kaymıştır. Bu kayma, kısa vadeli stratejik avantajlar sunarken, ABnin uzun vadeli güvenilirliği ve gerçek ekonomik ve askeri güç kapasitesi hakkında derin sorular ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda kısaca ve ayrıntılara girmeden belirtmek gerekirse, bir ülkenin Avrupa Birliği'ne katılma yeterliliğini belirleyen temel kuralları ortaya koyan Kopenhag kriterleri merceğinden bakıldığında, önceki yıllarda Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin ve Bulgaristan'ın üyeliğe kabulünün AB'nin kurucu standartlarıyla açıkça örtüşmediğini söylemek mümkündür.

Balkanlar'da, AB'nin çeşitli ve çoğu zaman tutarsız standartları, stratejik çıkarlardan derinden etkilenen bir politikayı yansıtmakta ve katılım sürecinin tutarlılığını ve adaletini gölgede bırakmaktadır. İlk bakışta pragmatik görünen bu yaklaşım, üye olmak isteyen devletleri hayal kırıklığına uğratma ve AB'nin güvenilirliğini zayıflatma riskini taşıyor ve potansiyel olarak küresel güçlerin bölgedeki etkilerini genişletmelerinin önünü açıyor.[5] Uluslararası arenadaki hızla değişen koşullar ve Karadeniz'in kuzeyinde, Balkanlar'ın hemen yanında bulunan bölgedeki savaş hali, AB'yi önümüzdeki dönemde, özellikle Balkanlar ile ilgili olarak yeni kararlar alırken çok zor bir durumla karşı karşıya bırakacaktır. Her Balkan ülkesinin bir Güneydoğu Avrupa ülkesi olduğu unutulmamalıdır. Ancak her Güneydoğu Avrupa ülkesi geleneksel anlamda bir Balkan ülkesi olarak kabul edilemez. Balkanlar, tarihsel nitelikte benzersiz iç dinamiklere sahiptir. AB istese de istemese de, hoş karşılasa da karşılamasa da, bu iç dinamik Türkiye'yi bölgede ayrıcalıklı bir konuma yerleştiriyor. Aşağıda ele alacağımız AB'nin son açıklamaları, AB'nin de önümüzdeki dönem için yeni yapılar arayışında olduğunu gösteriyor. Bu arayışın şüphesiz ki Balkan bölgesinin gelecekteki yapısını etkileyen yönleri vardır.

AB ve Dağılan Uluslararası Kurallara Dayalı Düzen

Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, yakın tarihli açıklamasında ve özellikle Eylül 2026'daki Avrupa Birliği'nin Durumu (SOTEU) konuşmasında, kurallara dayalı uluslararası sistemin parçalanmakta olduğunu ve artık Avrupa çıkarlarını korumak için tek

başına güvenilemeyeceğini açıkça belirtmiştir. Yeni ortaklıklar tasarlamanın ve dayanıklı güvenlik yapıları inşa etmenin acil ihtiyacının altını çizmiş ve şu hususları dile getirmiştir:

Ortaklıklar Avrupa için stratejik bir tercihtir. Ancak aynı zamanda uluslararası kurallara dayalı sistemdeki kırılmaya da bir yanıt niteliğindedir. Bazıları için çözüm tek başına hareket etmektir. Ancak bu bizim için bir seçenek değil. Avrupa, kurallara dayalı sistemi savunmada her zaman öncülük edecektir. Ancak artık çıkarlarımızı güvence altına almanın tek yolu olarak ona güvenemeyiz. Ya da kurallarının bizi karşı karşıya kaldığımız karmaşık tehditlerden koruyacağını varsayamayız. Bu yeni dünyada, ortaklıklarımızı acilen yeniden tasarlamalı ve dayanıklılığımız ve demokrasilerimiz için küresel koalisyonlar kurmalıyız... Uzun zamandır Kanada, Norveç, Ukrayna, Birleşik Krallık ve diğerleri gibi ortaklarla birlikte kıtamızın güvenliğine odaklanan bir liderler formatını tartışıyoriz. Mevcut risklerin niteliği ve ölçeği göz önüne alındığında, bu daha da acil bir durumdur. Bu nedenle, bir Avrupa Güvenlik Konseyi'ni gerçeğe dönüştürmek için fikirlerimizi ortaya koyacağız. [6]

Ursula von der Leyen, ayrıca, bazılarına göre beklenmedik bir şekilde ve iddiaya göre AB başkentlerine danışmadan, Kanada ile ilişkimizi mümkün olan en yüksek seviyeye çıkarmak istiyoruz... [biz] Kanada'nın AB'nin ilk ortak üyesi olması için kapıyı açıyoruz demiştir. Bu bağlamda, bazı basın haberlerinde Fikir önceden Avrupa başkentlerine sunulmamış ve önemli ölçüde kafa karışıklığına neden olmuştur... Ortak üyeliğin tam olarak ne anlama geleceğini kimse bilmiyor gibi görünüyor. Ve saatler içinde Kanada beklentileri düşürdü. Kanada'nın AB'ye yeni atanan büyükelçisi Jonathan Wilkinson, Strasbourg'da gazetecilere ortak üyelik hakkında sorulduğunda, 'Henüz orada değiliz,' dedi. 'Aslında odaklandığımız şey sonuç üretmek. şeklinde yorumlar yer almıştır [7]

Sonuç

Yukarıdaki açıklamaların da açıkça gösterdiği gibi, AB uzun zamandır Balkan ülkelerini kademelere ayırmış, bölgesel gerçeklerle bağdaşmayan yapay kavramlar geliştirmiş ve sadece coğrafi sürekliliği değil, aynı zamanda köklü tarihi ve toplumsal bağları da paylaşan kritik öneme sahip bir ülke olan Türkiye gibi kilit bir aktörü beceriksizce dışlamaya çalışmıştır. AB, Balkan uluslarını yıllarca bürokratik "bekleme odalarında" tutmuş ve en azından kağıt üzerinde katı kurumsal kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Dar görüşlü bir "Batı Balkanlar" çerçevesi, söz konusu ülkeleri sürekli bir kurumsal belirsizlik içinde bıramıştır. Bu noktada, AB'nin kendisinin de kurallara dayalı düzenin aşınmasını açıkça kabul ettiğini ve yalnızca kendi kendini koruma içgüdüsüyle hareket ederek yeni güvenlik düzenlemeleri geliştirmeye çalıştığını görüyoruz. Böyle bir ortamda, Türkiye gibi kilit bir bölgesel gücü "dışarıdan biri" olarak görmek, kapsamlı ve bütüncül ittifaklar gerektiren bir çağın gerçekleriyle giderek daha fazla çatışmaktadır. AB'nin her şeyi düzeltebileceğine inanıp, kendisini dev aynasanda görüp, etrafındakilere yukarıdan bakarak hareket ettiği günlerin geride kaldığını belirtmek gerekir. AB'nin durup derinlemesine düşünmesinin ve kendisi için ne kadar acı verici olursa olsun gerçeklerle yüzleşmesinin zamanı geldiğini söylemek mümkündr..

**Resim: Europa and ECFR*

[1] Vienna European Council. 1998. Presidency Conclusions. Vienna, 11 and 12 December. https://www.europarl.europa.eu/summits/wie1_en.html . Paragraphs 102-108 (Erişim 22 Eylül 2026)

[2] Milica Delević. The EUs unfinished business in the Western Balkans. The European Council on Foreign Relations. 11 Eylül 2026. https://ecfr.eu/article/the-eus-unfinished-business-in-the-western-balkans/?amp

[3] Teoman Ertuğrul Tulun. A MISNOMER: WESTERN BALKANS. AVİM Analysis No: 2017 / 24. 10.07.2017. doi: 10.31219/osf.io/wfs2j. https://avim.org.tr/en/Analiz/A-MISNOMER-WESTERN-BALKANS ; Teoman Ertuğrul Tulun. THE THREAT OF THE BALKANIZATION OF WESTERN BALKANS AVİM Blog No: 2017 / 14. 13.02.2017. https://avim.org.tr/Blog/THE-THREAT-OF-THE-BALKANIZATION-OF-WESTERN-BALKANS ; Teoman Ertuğrul Tulun. WESTERN NARRATIVES OF THE WESTERN BALKANS AND REGIONALLY OWNED COOPERATION. Commentary No: 2026 / 34. 18.06.2026. https://avim.org.tr/en/Yorum/WESTERN-NARRATIVES-OF-THE-WESTERN-BALKANS-AND-REGIONALLY-OWNED-COOPERATION ; Bekir Caner Şafak. A POLITICAL DISCRIMINATION: THE WESTERN BALKANS DISCOURSE AND THE QUESTIONING OF BALKAN IDENTITY. AVİM Commentary No: 2025 / 4. 23.09.2025. https://avim.org.tr/en/Yorum/A-POLITICAL-DISCRIMINATION-THE-WESTERN-BALKANS-DISCOURSE-AND-THE-QUESTIONING-OF-BALKAN-IDENTITY

[4] Teoman Ertuğrul Tulun. CHANGING PERCEPTIONS: THE EUROPEAN UNION INSTITUTE AND TÜRKİYE'S ROLE IN EU SECURITY POLICY. AVİM Analysis No: 2024 / 10. 26.06.2024. https://avim.org.tr/en/Analiz/CHANGING-PERCEPTIONS-THE-EUROPEAN-UNION-INSTITUTE-AND-TURKIYE-S-ROLE-IN-EU-SECURITY-POLICY

[5] Teoman Ertuğrul Tulun. THE EU'S ENLARGEMENT PARADOX: POLITICS OVER PRINCIPLES? Analysis No: 2024 / 2. 25.01.2024. https://avim.org.tr/en/Analiz/THE-EU-S-ENLARGEMENT-PARADOX-POLITICS-OVER-PRINCIPLES

[6] European Commission. 2026 State of the Union Address by President von der Leyen. Sep 16, 2026. (Erişim 22 Eyül 2026) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_26_1868

[7] POLITICO. EU blindsided by von der Leyens Canada associate member pitch. September 16, 2026, By Sebastian Starcevic and Max Griera. (Erişim 22 Eylül 2026). https://www.politico.eu/article/ursula-von-der-leyen-blindside-eu-canada-associate-member-pitch/

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "ULUSLARARASI KURALLARA DAYALI DÜZENİN DAĞILDIĞI ORTAMDA AB'NİN BALKANLARDAKİ PARÇALAMA STRATEJİSİNİN BAŞARISIZLIĞI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 104. Ekim 26. Erişim Ekim 27, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/ULUSLARARASI-KURALLARA-DAYALI-DUZENIN-DAGILDIGI-ORTAMDA-AB-NIN-BALKANLARDAKI-PARCALAMA-STRATEJISININ-BASARISIZLIGI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır